

Dankwoord

DANKWOORD

In de eerste plaats wil ik de 962 ouders die aan dit onderzoek hebben deelgenomen bedanken voor hun moeite. Sommigen van hen schreven dat zij het prettig hadden gevonden om hun herinneringen en gevoelens, vaak na zeer lange tijd, kwijt te kunnen. Maar anderen lieten weten dat zij het antwoorden op de vele vragen zwaar hadden gevonden. Het had opnieuw alles opgerakeld en was confronterend en soms pijnlijk geweest. Zij hadden meegedaan omdat ze het onderzoek belangrijk vonden. En omdat zij op deze manier iets konden doen voor diegenen die in de toekomst voor dezelfde keuze van wel of niet afbreken van de zwangerschap zouden komen te staan. Ik hoop dan ook dat ik met het schrijven van dit proefschrift inderdaad iets heb gedaan wat hun toekomstige lotgenoten ten goede komt.

Mijn dank gaat tevens uit naar mijn begeleiders.

Prof. dr. G.H.A. Visser. Gerard, je gaf me een blijk van groot vertrouwen met je vraag of ik op dit onderwerp, waar ik samen met anderen al zo lang mee bezig was, zou willen promoveren. Ik hoefde er maar twee dagen over na te denken. En misschien waren die er zelfs alleen maar voor de vorm. Het werd wel een veel langer en gecompliceerder proces dan jij en ik toen dachten. Tien jaar... Vooral het samen brainstormen in de zonnige sfeer van jouw kamer, het zoeken naar de kern, 'maar wat kunnen we hier nu echt uit concluderen, of willen we het alleen maar graag zo zien?': dat was genieten. Maar ook wennen. Vaak ging je volledig aan de haal met mijn schrijfsels die ik je pas na wekenlang piekeren durfde voor te leggen. Alles op z'n kop, er bleef niets meer van over, met het verbazingwekkende resultaat dat uiteindelijk mijn denkwerk er precies zo stond als ik het eigenlijk had bedoeld. Jouw intuïtieve manier van kijken naar de dingen en de gave om het beste uit iedereen te halen zijn twee eigenschappen waar ik volop van heb geprofiteerd.

Prof. dr. J. van den Bout. Jan, ik realiseer mij hoe ongelofelijk veel tijd ik je heb gekost. Terwijl juist jij, als geen ander, voortdurend door de tijd op de hielen wordt gezeten. En dan zoveel rust en aandacht. Minicolleges psychologie voor mij, agnost op dit gebied. Jij als gedragswetenschapper tegenover de medische benadering van cutoff points, wel of niet ziek versus de lineaire manier van kijken naar de uitkomsten, want emoties zijn niet in zo'n strak stramien te vatten. Dat was denk ik lastig voor jou, maar vruchtbaar voor ons, en Jan, ja, psychologie is toch echt een vak! Ik ben je erg dankbaar en heb me deze hele onderzoekstijd door jou zeer gesteund gevoeld.

Dr. G.C.L.M. Christiaens. Lieve, vanaf het allereerste begin was jij betrokken bij dit onderzoek. Jij was ook degene die zowel de begeleiding van de ouders als het doen van onderzoek zo belangrijk vond dat je ons hiervoor een dag in de week een echte onderzoeksplek gaf. Daarmee was het in één klap een gelegitimeerd onderzoeksproject geworden. En dat heb je geweten... Je vond het soms zwaar, het coachen van mij als niet-wetenschapper, daar was je eerlijk in. Maar gelukkig vond je het óók de moeite waard en plezierig! Ik zal onze lunchmiddagen in

Driebergen missen, alleen daarom al zou ik misschien nog wel even door willen gaan met publiceren... Dank je voor alles, voor je wetenschappelijke kijk, je briljante ideeën, je interesse, je heel persoonlijke inzet en je vriendschap.

Dr. E.J.H. Mulder. Edu, jij sloot en sluit deze rij van vaste begeleiders. Jij moest me ontelbare malen dezelfde voor jou zo simpele statistische zaken uitleggen. En dat aan een promovendus die ook nog eens eigenwijs tot op het bot bleek te zijn. Tijden achtereen zat je op je werkzolder om daarna van mij te horen: ja maar, dat bedoel ik helemaal niet, ik wil iets heel anders. Naast de statistiek was je mijn vraagbaak voor van alles en nog wat, met even samen eten tussendoor en vele ijzersterke raadgevingen. Wanneer ik jou iets vroeg zei je niet gauw zomaar ja, eigenlijk nooit geloof ik. Maar altijd kwam het er uiteindelijk op neer dat je zelfs veel meer deed dan ik je had durven vragen. Dank je wel!

Ook wil ik hierbij teruggaan naar degene die aan de wortels heeft gestaan van mijn wetenschappelijke carrière: Prof. dr. A.A. Haspels. Professor, u gaf mij de kans om in mijn werk als verloskundige nieuwe wegen in te slaan, me te bekwamen in de echografie en daar ook onderzoek in te doen. 'Als je iets echt wilt, dan moet je dat gewoon doen'. Die basishouding is nog steeds tekenend voor de sfeer op onze afdeling nu. En dat is, dat weet ik heel zeker, uitzonderlijk.

Professor dr. J. Bergsma. Jurrit, jij stond aan de bakermat van dit hele project. Jij wijdde ons in met videotrainingen die diepe indruk nagelaten hebben.

De onderzoeksbegeleidingscommissie: Prof. dr. N.J. Leschot, Mw. dr. H. Van den Boer-van den Berg, Mw. M.G. de Boer, Prof. dr. F.A. Beemer en Prof. dr. J.G. Nijhuis. De uit zo verschillende richtingen komende kennis was een bron van wijsheid en soms een corrigerend geweten. Waarvoor mijn grote dank.

Graag wil ik hier de negen ziekenhuizen noemen die hun loyale medewerking hebben gegeven. De voortdurende hulp van de diverse afdelingen verloskunde en klinische genetica, het meedenken over de onderzoeksopzet en het opsporen van de patiëntgegevens, zowel door de artsen als door de secretariaatsmedewerkers en databeheerders. Van alle kanten kwam de hulp en iedereen was en bleef geïnteresseerd.

Dit onderzoek was niet mogelijk geweest zonder de ontvangen subsidies van ZonMw en van het Fonds Psychische Gezondheid (voorheen N.F.G.V.). Ik dank deze instanties voor het in mij gestelde vertrouwen. Ook wil ik hier de Stichting De Snoo-van 't Hoogerhuijs noemen, die mij dank zij een onderzoeksprijs in staat stelde deze lange promotieperiode ook gepast af te sluiten.

Ik ben veel dank verschuldigd aan diegenen die één of zelfs meerdere hoofdstukken met mij mee lezen: Hellen Kooijman, Woet Gianotten, Rudi van den Hoofdakker, Marianne Korenromp, Monique Busscher, Marjolijn Eijpe en Tjeerd Tijmstra: dank voor jullie kritiek en de waardevolle suggesties.

Dr. H.R. Iedema-Kuiper. Rita: hoe vaak wij het in eerste instantie niet met elkaar eens waren en vooral hoe vaak ik jou na lang sputteren gelijk moest geven... Soms knarsetandend en pas jaren later, maar gelukkig heel soms ook omgekeerd. Wat een rijkdom is het om iemand te kunnen betitelen als collega, medeonderzoeker, hoofd en inmiddels jarenlange vriendin!

Jenny Kramer. Lieve Jenny, wat moet ik jou toch zeggen? Het Gentop-onderzoek dat waren wij samen. Zonder jouw secure en voortdurende hulp had ik het niet gekund. Maar ook nu nog ben je er voor me, terwijl jouw officiële medewerking allang verleden tijd is. Je naam staat niet voor niets nog steeds op mijn kamerdeur...

Carla Tims. Nog bijna dagelijks pluk ik de vruchten van onze samenwerking bij het opzetten van het SPSS enquête bestand. Een beter begin van het systematische onderzoek kan ik me niet indenken. Dank je wel voor al je raad, bijstand en geduld. (En tot gauw hoop ik.)

Dr. J.A.M. Hunfeld. Joke, jij was enige tijd één van de psychologen in dit project. Als een van de eersten die onderzoek heeft gedaan op dit speciale gebied heb je mij zeer gestimuleerd om zelf hiermee verder te gaan. Jouw lezing destijds in Luxemburg hielp mij definitief de drempel over.

Lilianne Potters. Aan jou heb ik veel te danken Lilianne. In de eerste plaats voor wat betreft het ontwerpen van de enquête. Jij was het die opperde dat een zwangerschapsafbreking misschien wel minder met rouw dan met posttraumatische stress te maken zou hebben en die vond dat we op verschillende manieren naar verwerking moesten kijken. En dat bleek. Dank voor je gebleven belangstelling ook nadat jij was gestopt met het onderzoek. Ik hoop dat we hierna ook nog wel eens in de Basket zullen vertoeven.

Prof. dr. H.W. Bruinse. Hein, toen ik jou om raad vroeg over wel of niet dit promotie onderzoek te gaan doen was jouw antwoord: 'dat moet je zeker doen, als ik er maar niets mee te maken hoeft te hebben'. En je had er dus ook niets mee te maken. Waarom dan toch hier genoemd? Nou, gewoon, omdat je al deze jaren zo'n werkplezier-verhogende factor was.

De afdelingssecretariaten van Ans Botter, Zusanna Spinka en Nici van de Werve (ooit een secretariaat gezien waar nekmassage tot de normale intercollegiale handelingen behoort?) en van Ineke Krijgsman, Daniëlle Nijssen, Lot Hassert en Bertina Hol wil ik veel dank zeggen voor alle hulp en hartelijkheid die ik ondervonden heb. Lot, hoewel ik vaak aan je heb gedacht, heb ik je niet eens echt gemist. Want wat had jij alles voor mij al perfect geregeld voordat je met zwangerschapsverlof ging.

Collega's verloskundigen van het UMCU. Ik ben er altijd trots op geweest te behoren tot zo'n diverse en goeie club! Ondanks de zijweg die ik insloeg, bleef ik steeds jullie belangstelling voelen. En ik ben gelukkig ook nog steeds een beetje één van jullie...

Steun vond ik ook bij mijn medeonderzoekers. Bij Hilde van Spijker, onze eerste SPSS - en enquête deskundige. Bij Hans Alsbach die zich boog over de cijfers van ons eerste artikel. Bij Daniëlle van Baal met haar ziekenhuis-tevredenheids onderzoek. Bij Angela (en Wim en Lonneke) Korenromp: zo werden lessen in statistiek zelfs plezierig. Bij Henny Damen. Henny, onze wegen kruisten elkaar vele malen intensief. Je was mijn vroegste collega en hulp op talloze gebieden. En bij Ingeborg Berends, collega en medeonderzoekster die net als Rita vele functies tegelijk voor mij vervulde.

Nog drie speciale mensen wil ik hier noemen: Patricia Herber, voor je hulp en eindeloos geduld in lay-out zaken. Marijke Doeve voor de gezellige kopjes koffie. En Anne Wouters, omdat je me altijd zo'n goed humeur bezorgde. Eigenlijk zal ik met het afronden van dit onderzoek het meest van alles de gewone gang van zaken missen. Het opgenomen zijn in een team van mensen. Een soort dagelijks warm bad, altijd wel iemand tegenkomen die je graag tegenkomt. Ik realiseer mij hoe kostbaar dit is en was.

Promoveren op de langste dag van het jaar, met waarschijnlijk het langst lopende onderzoek in onze kliniek: ik moet oppassen dat dit niet ook nog het langste dankwoord wordt. Ik wil hierbij dan ook alle anderen die ik misschien niet genoemd heb maar die wel in welke vorm dan ook een bijdrage hebben geleverd aan het tot stand komen van dit proefschrift daarvoor bedanken.

Maar wat is werken, zelfs aan een proefschrift, zonder thuisfront?

Om te beginnen met mijn poezenoppassers: Riet en Sietske, door jullie was er ook nog een ander leven voor mij mogelijk buiten dit boekje om.

Mijn familie en Klaas' kinderen: jullie waren en zijn er.

Mijn vriendinnen: sommigen heel nabij, anderen wat verder af, maar wat zijn jullie belangrijk voor me.

Vriendin en zus Marianne, Annelies en mijn broer Hans, of het nu ging om pannetjes eten, adresbestanden of morele steun, jullie hielpen mij deze laatste barre maanden door.

Mijn oudste en beste vrienden Gerard Kruisman en Woet Gianotten: ik ben zo verguld met het feit dat jullie mijn paranimfen willen zijn. Het klopt precies: ruim 40 jaar lang meegeleefd in lief en leed en ook nu staan jullie achter me.

Maar Klaas

mijn lief

niet hier

A handwritten signature in black ink that reads "je Klaas." The word "je" is written in a cursive style, and "Klaas" is written in a more upright, slightly cursive font.

